

Gada pārskats 2003

2003.gads bija VDI desmitais darbības gads. Šajā laikā, attīstoties soli pa solim, esam panākuši zināmu progresu savā darbībā. Pilnīgi visas struktūrvienības ir apgādātas ar nepieciešamo orgtehniku un biroja telpām. Ir izveidota vienota informācijas sistēma, kas dod iespēju operatīvai informācijas apmaiņai starp VDI struktūrvienībām. Atskaites periodā ir papildinātas arī informatīvās sistēmas datu bāzes, piesaistot investīciju programmas līdzekļus. Izmantojot investīcijas, daļēji arī atjaunota novecojusī, izveidotajai VDI informatīvai sistēmai neatbilstošā, datortehnika. 2003.gadā pilnībā nodrošināta Eiropas Darba drošības un veselības aģentūras Latvijas nacionālā kontaktpunkta darbība ar mājas lapas adresi <http://osha.lv>. Sadarbībā ar Eiropas Darba drošības un veselības aģentūru 2003.gadā Latvijā tika organizēti Eiropas Nedēļas pasākumi par tēmu “Bīstamās vielas – strādā uzmanīgi”. Šo pasākumu ietvaros notika arī Labās prakses balvas konkurss, kurā uzvarēja A/S “Grindeks”.

2003.gada 1.pusgadā VDI uzsāka līdzdalību starptautiskajā Latvijas – Zviedrijas sadarbības projektā “Darba drošības un veselības aizsardzības vadības sistēmas ieviešana Latvijā” starptautiskās programmas “Darba dzīve un Eiropas Savienības paplašināšanās” ietvaros. Projekta galvenais mērķis bija veicināt darba vides iekšējo uzraudzību mazajos un vidējos uzņēmumos, jo, kā liecina valsts darba inspektoru pieredze, šā tipa uzņēmumos ir vismazāk zināšanu darba vides iekšējās uzraudzības jautājumos.

Lai uzlabotu darbību, kas saistīta ar darba tiesiskajiem jautājumiem atskaites periodā ir izveidota Juridiskā daļa, kuras uzdevums ir koordinēt valsts darba inspektoru – juristu darbību. Šajā jomā ir pastiprinājusies arī VDI darbība cīņā pret nodarbinātību bez darba līgumiem. Tā 2003.gadā sadarbībā ar Valsts ieņēmumu dienestu un Valsts policiju esam konstatējuši, ka 477 darbinieki tika nodarbināti bez darba līgumiem.

Lai pilnveidotu VDI konsultatīvo darbību, atskaites periodā tika izveidots Sabiedrisko attiecību sektors, kura uzdevums ir ar masu saziņas līdzekļu palīdzību informēt sabiedrību par VDI piekritīgiem jautājumiem. Tā 2003.gadā tika sniegti 499 informatīvie materiāli par aktuāliem jautājumiem, kas ir par 17% vairāk nekā 2002.gadā. Lai sniegtu metodisko palīdzību darba devējiem darba aizsardzības likumdošanas ieviešanā praksē, realizēts pilotprojekts Alūksnes rajonā SIA”Taides”. Projekta rezultātus izskatīja seminārā, kurā piedalījās kokapstrādes uzņēmumu vadītāji. Līdzīgs projekts, sadarbībā ar nozares arodbiedrību, organizēts arī Iecavas vidusskolā.

Ievērojot “Valsts darba inspekcijas likumā” un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, kas saistītas ar ES jaunās pieejas direktīvu adaptāciju Latvijā, šajā gadā darbu uzsāka arī VDI Tirgus uzraudzības daļa, kas bez tirgus uzraudzības saskaņā ar daļas nolikumu nodrošina bīstamo iekārtu reģistrācijas un tehniskās uzraudzības metodiskos materiālus, veic rūpniecisku avāriju riskam pakļauto uzņēmumu apsekošanu un vērtēšanu sadarbībā ar citām valsts kontroles institūcijām.

Esam sākuši īstenot arī jaunas darbības metodes – kampaņu organizēšanu, kas ļauj apzināt situāciju atsevišķās nozarēs, kā arī, saskaņā ar Valsts darba inspekcijas likumu, pieprasīt no uzņēmumiem darba aizsardzības pasākumu plānus, kas ļauj analizēt, kā praksē tiek ieviesta darba aizsardzības likumdošana.

2004.gadam raksturīgs tas, ka Latvija kļūs par Eiropas Savienības dalībvalsti, kas noteiks arī papildpienākumus VDI. Nākamajā gadā tiks pastiprināta sadarbība starp Baltijas valstu darba inspekcijām, it sevišķi “melnā darba” izskaušanā. Kā viens no galvenajiem uzdevumiem 2004.gadā ir VDI darba kvalitātes uzlabošana, ieviešot Kvalitātes nodrošināšanas un vadības sistēmu. Svarīgs uzdevums nākotnē ir visu valsts darba inspektoru padziļināta apmācība un jaunu darba metožu ieviešana. Arī turpmāk jāvelta pietiekoša uzmanība sabiedrības informēšanai par aktuālajām problēmām, it sevišķi par sekām, kas rodas, ja darbinieks pats nepieprasa noslēgt rakstveida darba līgumu un turpina nelegālas darba attiecības.

1) Likumi un lēmumi, kuru attiecas uz darba inspekcijas darbību:

1.1 Likumi, kas reglamentē VDI darbību:

- Darba aizsardzības likums " (20. 06. 01.)
- Valsts darba inspekcijas likums (28. 12. 01.)
- Valsts darba inspekcijas nolikums (16. 04. 02.)
- Likums "Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību" (23. 02. 95.)
- Darba likums (20. 06.01.).

1.2 Likumi, nolikumi, noteikumi, kuru izpildes uzraudzību veic VDI:

- Likums "Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" (17. 11. 95.)
- MK noteikumi nr. 293 " Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" (09.07.02.)
- MK noteikuminr. 157 " Bīstamo iekārtu avāriju izmeklēšanas kārtība (25.06.02.)

- MK noteikumi nr. 384 "Noteikumi par bīstamajām iekārtām" (07. 11. 2000.)
- MK noteikumi nr. 86 "Noteikumi par obligāto veselības pārbaudi un apmācību pirmās palīdzības sniegšanā. (04. 03. 97.)
- MK noteikumi nr. 129 "Bīstamo iekārtu reģistrācijas kārtība" (04.04.2000.)

2) Darba inspekcijas personāls:

2002. gadā Valsts darba inspekcijai bija 186 štata vienības no kurām 154 ierēdņi un 32 darbinieki.

2.1. Uz 01.01.2003. g. aizpildītas bija 171 štata vietas, jeb 92 %, tai skaitā inspektoru kopējais skaits - 136

no tiem :

2.2. Galvenie Valsts darba inspektori – 27

Vecākie inspektori - 42

Valsts darba inspektori 67

2.3. Inspektoru sievietes skaits - 54

no tām:

Galvenās Valsts darba inspektores – 12

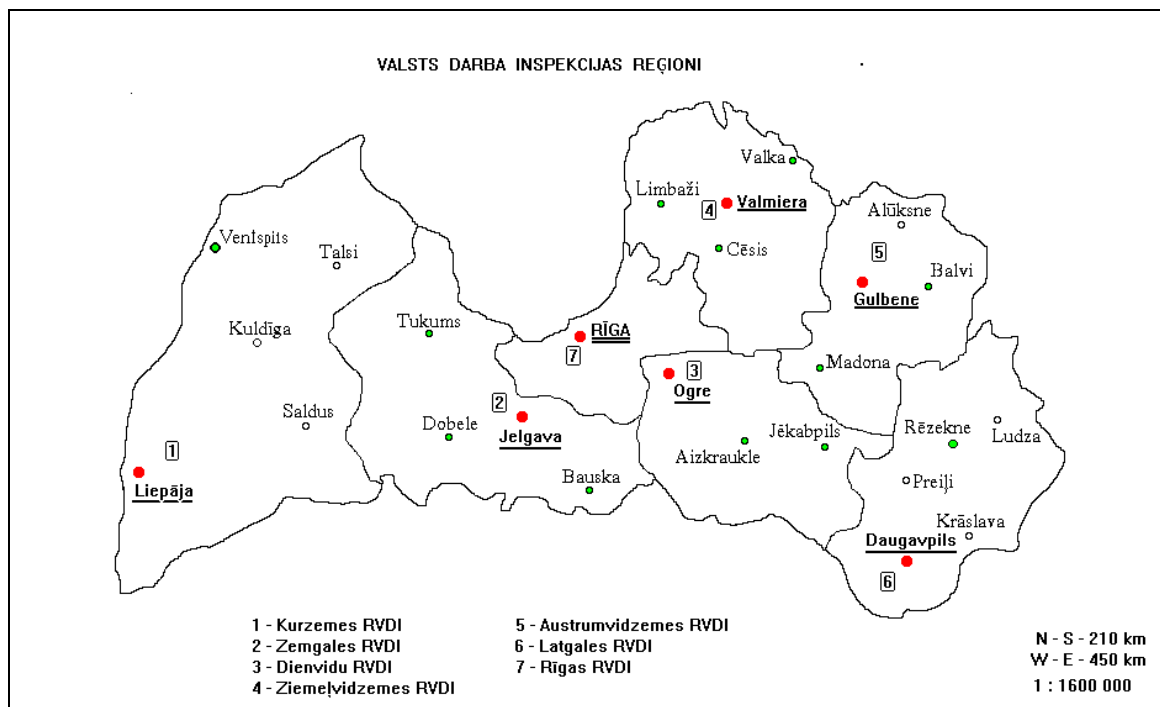
Vecākas inspektores - 21

Valsts darba inspektores - 21

2.4. Ziņas par inspekcijas dienestu ģeogrāfisko izvietojumu :

7 reģionālo inspekciju izvietojums ir sekojošs -

1. Kurzemes, ar centru Liepājā.
2. Latgales, ar centru Daugavpilī.
3. Zemgales, ar centru Jelgavā.
4. Dienvidu, ar centru Ogrē.
5. Ziemeļvidzemes, ar centru Valmierā.
6. Austrumvidzemes, ar centru Gulbenē.
7. Rīgas, aptver Rīgas pilsetu, rajonu un Jūrmalu.

3) Statistikas dati par darba inspekcijas kontrolē esošajiem uzņēmumiem un šajos uzņēmumos strādājošo skaitu:

3.1 Inspicējamo uzņēmumu skaits - 116727

3.2 Vidējais šajos uzņēmumos strādājošo skaits gadā - 916666

4) Statistikas dati par inspecējošiem apmeklējumiem:

Saskaņā ar MK nosacījumiem, par institūciju kvantitatīvajiem rādītājiem, Valsts darba inspekcijai 2002.gada bija iepļānots veikt 9200 uzņēmumu apsekojumus, faktiski tika apsekoti 11001 uzņēmumi, 867 no tiem vairāk kā vienu reizi gadā.

VDI turpināja apzināt “jaunos” darbojošos uzņēmumus un novērtēt tos pēc riska pakāpes. Tā no visiem uzraudzībā esošiem uzņēmumiem VDI ir apzinājusi 39,4 % vai 45957 uzņēmumu.

Strādājošo skaits apzinātos uzņēmumos – 778209,
tajā skaitā :   sievietes - 383200,
                              pusaudži – 389.

5) Statistikas dati par pieļautajiem pārkāpumiem un pielietotajām sankcijām:

5.1 Atskaites periodā inspektori izsniedza 5253 rīkojumus ar kopējo pārkāpumu skaitu 48060,

no tiem :

- darba tiesisko attiecību jomā, kopā -8860
- darba aizsardzības likumdošanā, kopā - 39200

5.2 Ziņas par pārkāpumu klasifikāciju :

Aktos – rīkojumos uzrādīto konstatēto pārkāpumu analīze, ļauj secināt, ka:

1. **18,4 %** pārkāpumu ir darba tiesisko attiecību jomā. 2002.gadā šis rādītājs bija 16,4 %, tas norāda, ka atskaites periodā darba devēji nepietiekoši veltījuši uzmanību Darba likuma prasību ievērošanai, tādēļ VDI arī turpmāk īpaša uzmanība jāvelta darba likumdošanas aktu ievērošanai uzņēmumos. Kā galvenie darba likumdošanas aktu pārkāpumi jāmin:

- darba līgumu nenoslēgšana ar darbiniekiem, nepilnīga vai neprecīza to noformēšana – 31,4 % no kopējā pārkāpumu skaita darba tiesisko attiecību jomā;
- pārkāpumi darba samaksas jautājumos (virsstundu darbu neapmaksā, brīvdienu darba apmaksas noteikumu pārkāpumi, darba algas savlaicīga neizmaksa) – 20,4 % no visiem pārkāpumiem darba tiesisko attiecību jomā.

Jāsaka, ka netika konstatēta atšķirīga samaksa sievietēm un vīriešiem par vienādu darbu uzņēmumos.

2. **81,6 %** pārkāpumu attiecas uz darba aizsardzības likumdošanu. Salīdzinot ar 2002.gadu (85,6 %), šo pārkāpumu skaits samazinājies, tas norāda, ka daudzi darba devēji izpratuši darba drošības jautājumu nozīmi un sākuši tos risināt uzņēmumā. Kā galvenie darba aizsardzības likumdošanas pārkāpumi jāatzīmē:

- organizatoriska rakstura pārkāpumi – 76,9 % no šīs jomas pārkāpumiem, tai skaitā:
  - nav izveidota darba aizsardzības sistēma uzņēmumā;
  - nav izstrādātas ievadinstrukcijas un instrukcijas darba vietā, kā arī nav instruēti darbinieki;

- nav novērtēti darba vides riska faktori u.c. Šādi pārkāpumi konstatēti lielā daļā uzņēmumu visos rajonos un pilsētās.

▪ tehniska rakstura pārkāpumi veido 23,1 % no šīs jomas pārkāpumiem, kā raksturīgākie jāmin:

- darbgaldu ekspluatācija bez aizsargnožogojumiem;

- neapmācīti darbgaldu operatori, kas tika konstatēti atsevišķos kokapstrādes uzņēmumos visos rajonos, kuri tika pārbaudīti.

Ievērojamais organizatoriskā rakstura pārkāpumu skaits izskaidrojams ar to, ka ne visi darba devēji ir iepazinušies ar vairākiem jaunākajiem darba likumdošanas aktiem, un to ieviešana uzņēmumos ir sākuma stadijā.

5.3 Piemēroto sankciju skaits :

2003.gadā par darba, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu ekspluatācijas noteikumu pārkāpumiem, valsts darba inspektori saukuši pie administratīvās atbildības un sodījuši ar naudas sodu 704 darba devējus – 465 darba tiesisko attiecību jomā un 239 darba aizsardzības jautājumos, par kopējo summu Ls 39 965.

5.4 Ziņas par sankciju raksturu :

Kā pārkāpumi, par kuriem uzlikti sodi, jāmin: darba samaksas jautājumi, darbinieku nenoformēšana darbā, darba aizsardzības normu, bīstamo iekārtu ekspluatācijas noteikumu pārkāpumi. Atskaites periodā iekasēti Ls 33 395, kas ir 83,5 % no kopējās uzliktās soda naudu summas. Ja sodu piedziņu veic Tiesu izpildītāji, nomaksas laiks pagarinās, bet dažreiz to nav iespējams piedzīt vispār.

Gadījumos, kad, apsekojot uzņēmumus un objektus, tiek konstatēti darbinieku veselībai un dzīvībai bīstami un kaitīgi faktori, valsts darba inspektori pieņēmuši lēmumu par šo **uzņēmumu, struktūrvienību vai objektu darbības apturēšanu**. Šādi lēmumi tika pieņemti tikai galējās nepieciešamības gadījumos.

Atskaites periodā VDI apturējusi Jelgavas rajona SIA “SE” būvobjektu par smagiem darba aizsardzības noteikumu pārkāpumiem, apturēti 12 uzņēmumu ražošanas iecirkņi, cehi un 345 mašīnas, iekārtas, tajā skaitā 225 bīstamo iekārtu darbība. Salīdzinot ar 2002.gadu, apturēto mašīnu un iekārtu skaits (462) ir samazinājies, tas norāda, ka darba devēji ir veikuši noteiktu darbu, lai sakārtotu darba mašīnas un iekārtas atbilstoši prasībām, kā arī uz valsts darba inspektoru konsekvētām prasībām noteikumu

ievērošanā. Tomēr jāatzīmē, ka joprojām tiek konstatēti tādi pārkāpumi, kā piemēram, tiek ekspluatētas neregistrētas bīstamās iekārtas vai tās nav pārbaudītas, tiek ekspluatēti darbgaldi, kuriem nav aizsargnožogojumu, ražošanas telpas nav nodrošinātas ar nepieciešamo ventilāciju.

142 gadījumos izsniegti brīdinājumi par iespējamu mašīnu, iekārtu darbības apturēšanu, ja netiks novērsti konstatētie pārkāpumi.

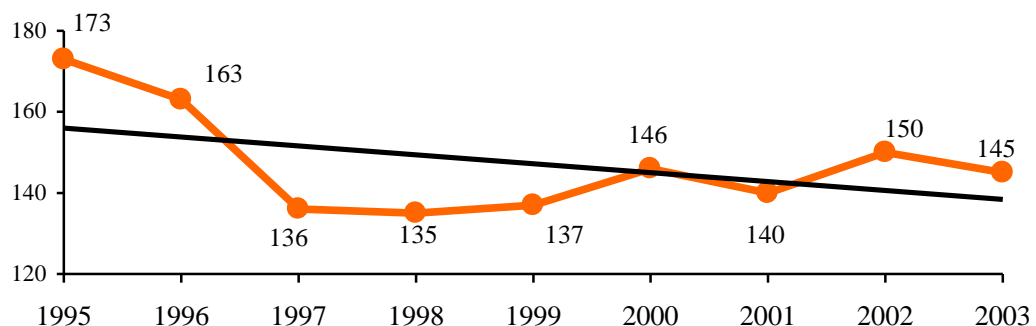
6) Statistikas dati par nelaimes gadījumiem ražošanā:

Pēc VDI rīcībā esošās informācijas 2003.gadā valstī nelaimes gadījumos cieta 1330 darbinieki, no tiem 39 gāja bojā, 217 darbinieki ieguva smagas traumas. Salīdzinājumā ar 2002.gada datiem, kopējais nelaimes gadījumos cietušo skaits ir samazinājies par 74 gadījumiem (5,3 %), kā arī bojā gājušo skaits samazinājies par 17 gadījumiem (30,4 %), bet smagi cietušo skaits ir palielinājies par 11 gadījumiem (5,3 %). Pamatā šis palielinājums ir izskaidrojams ar izmaiņām veselības traucējumu klasifikācijā, kuru nosaka jaunie MK noteikumi par nelaimes gadījumu izmeklēšanu, kas stājās spēkā ar 2002.gada 01.jūliju.

Analizējot nelaimes gadījumos cietušo skaitu uz 100 000 strādājošiem dinamikā (1995.g.–2003.g.), konstatējam, ka nelaimes gadījumiem ir tendence samazināties (sk.1.grafikā).

1.grafiks

Nelaimes gadījumos cietušo skaits uz 100 tūkst. strādājošiem (1995.-2003.g.)

Visvairāk nelaimes gadījumu notikuši sekojošās nozarēs:

- Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanā (D20) – 210 cietušie jeb 16 %;
- Būvniecībā (F45) – 146 cietušie jeb 11 %;
- Pārtikas produktu un dzērienu ražošanā (D15) – 129 cietušie jeb 10 %;
- Sauszemes transportā un cauruļvadu transportā (I60) – 86 cietušie jeb 6 %;
- Veselība un sociālā aprūpē (N85) – 83 cietušie jeb 6 %;
- Mežsaimniecībā, kokmateriālu sagatavošanā un ar to saistītos pakalpojumos(A02) – 49 cietušie jeb 4%.

Analizējot nelaimes gadījumus cietušo skaitu uz 100 000 strādājošiem sadalījumā pa Latvijas republikas rajoniem, konstatējam, kā visvairāk cietušo ir Rīgas, Jēkabpils, Daugavpils, Gulbenes un Jelgavas rajonā, bet vismazāk to ir Jūrmalā, Bauskas, Talsu, Ogres un Preiļu rajonā. Lielais nelaimes gadījumu skaits Rīgas rajonā izskaidrojams ar 27.10.2003.g. notikušo grupveida nelaimes gadījumu, kurā cieta 40 SIA “Carnikavas konservi” darbinieki.

Analizējot nelaimes gadījumus pa uzņēmumu grupām, varam secināt, ka visvairāk cietuši darbinieki, kuri strādā vidēja lieluma uzņēmumos (no 50 līdz 249 strādājošiem). Situācija pārsvarā ir izskaidrojama gan ar vidējā lieluma uzņēmumu ievērojamo īpatsvaru valstī, gan ar darba devēju nepietiekamo uzmanību darba aizsardzības jautājumiem, īpaši, darba aizsardzības sistēmas organizācijai un pilnveidošanai.

Kaut gan 93 % gadījumu darbiniekiem tika veikta ievadinstruktāža un instruktāža darba vietā, taču nelaimes gadījumu skaits liecina par nepietiekošu un neapmierinošu darbinieku apmācību darba drošībā.

Analizējot nelaimes gadījumus cietušo profesijas varam secināt, ka visvairāk cietuši:

- Koksnes apstrādes un papīra rūpniecības iekārtu operatori – 111 cietušie jeb 8 %;
- Celtnieki – 77 cietušie jeb 6 %;
- Rūpniecības un citi strādnieki – 73 cietušie jeb 5 %;
- Kokapstrādes strādnieki un mēbeļu izgatavotāji – 70 cietušie jeb 5 %;
- Transporta līdzekļu vadītāji – 67 cietušie jeb 5 %;
- Mehāniķi un atslēdznieki – 60 cietušie 5 %;
- Transporta strādnieki un krāvēji – 46 cietušie jeb 3 %;
- Elektromehānisko un elektronisko iekārtu mehāniķi un montieri – 43 cietušie jeb 3 %.

Visbiežāk cietuši darbinieki ar darba stāžu amatā līdz 3 gadiem (68 %).

Nelaiemes gadījumos iegūto traumu visizplatītākie iemesli ir:

- Kustībā esošu priekšmetu iedarbība (priekšmeta krišana, lidojoša, rotējoša priekšmeta iedarbība, u. c.) – 36 %;
- Horizontāla vai vertikālā sadursme ar stacionāru objektu – 31%;
- Saskarsme ar asu, smailu, raupju, nelīdzenu priekšmetu – 12%;
- Ievilkšana, saspiešana – 8%;
- Elektrostrāvas iedarbība, saskarsme ar karstumu, aukstumu, ar indīgām vielām – 6%;
- Cilvēku vai dzīvnieku uzbrukums – 5%.

Visizplatītākie traumu veidi ir:

- augšējo ekstremitāšu (plecs; roka; plauksta; pirksti; delnas locītava) brūces un virspusēji ievainojumi (17 %), kaulu lūzumi (14 %), traumatiskās amputācijas (7 %).
- apakšējo ekstremitāšu (gūža, kāja, potīte, pēda, kājas pirksti) kaulu lūzumi (11 %);
- galvas (galvaskausa nervi un asinsvadi, seja, acis, ausis, zobi) brūces un virspusēji ievainojumi (8 %), smadzeņu satricinājumi un iekšpusējie ievainojumi (7 %).

Kā galvenie nelaiemes gadījumu cēloņi minami:

- darba drošības prasību neievērošana no darbinieka puses (66 %), t.sk. darba drošības instrukciju neievērošana, nepareizu darba paņēmieni un metožu izvēle, nepietiekoša uzmanība veicot darbu, darba izpildes tehnoloģiju neievērošana, trūkumi darbinieku disciplīnā (darbs alkohola reibumā un neparedzēta darba veikšana);
- trūkumi darba organizācijā un ar to saistītie trūkumi (12 %), t.sk. nepietiekoša kontrole par darba drošības instrukciju prasību ievērošanu un darba izpildi, neapmierinoša darbinieku apmācība un instruēšana darba drošības un veselības jautājumos, neapmierinoša darba vietas izveidošana un aprīkošana, nepareiza darba tehnoloģijas izvēle;
- neapmierinoši apstākļi darba vietā (8 %), t.sk. nepietiekoša kārtība darba vietā, piemērota drošības aprīkojuma trūkums un IAL trūkums, bojātas iekārtas, instrumenti, darba rīki;
- ceļu satiksmes noteikumu neievērošana, izmantojot transportlīdzekļus (7 %).
- vardarbība (uzbrukumi) darba vietā vai pildot darba pienākumus (4%).

Pamatojoties uz nelaiemes gadījumu analīzes rezultātiem, nelaiemes gadījumu skaita samazināšanai VDI 2004.gadam noteica sekojošus pasākumus:

- Darba devējiem jāpievērš uzmanība darba un darba aizsardzības organizācijai uzņēmumā – apstākļiem darba vietā (tehniskā aprīkojuma stāvoklim, kārtībai darba vietā, darba vietas izvietojumam, darbinieku nodrošināšanai ar nepieciešamiem individuālās aizsardzības līdzekļiem). Jānodrošina kvalitatīva darbinieku apmācība par drošiem darba paņēmieniem, tehnoloģijas prasībām, IAL izmantošanu. Kā arī jākontrolē, lai darbinieki, izpildot darba uzdevumus, ievērotu darba drošības prasības un disciplīnu.
- Inspektoriem jākontrolē darba aizsardzības jomas normatīvo aktu prasību ievērošana uzņēmumos. Īpaša uzmanība jāpievērš darba vides iekšējai uzraudzībai uzņēmumā. Jākonsultē darba devēji, ņemot vērā VDI rīcībā esošus citu uzņēmumu un pasaules “labās prakses” piemērus.
- Turpināt pievērst sabiedrības uzmanību un veicināt interesi par darba aizsardzības jautājumiem un problēmām. Sadarbojoties ar MIL, informēt par nelaiemes gadījumiem un to cēloņiem, par uzņēmuma politikas un kultūras svarīgumu darba drošības un veselības jautājumos, jo nelaiemes gadījumu iespējamības samazināšana, pārsvarā ir atkarīga no darba devēju un darbinieku attieksmes pret drošas darba vides nodrošināšanu un ieinteresētības sadarboties šo jautājumu risināšanā.

7) statistikas dati par profesionālo saslimstību.

2003.gadā Latvijā konstatēti 563 pirmreizējie arodslimnieki (skat.2.grafiku). Tas ir par 29% vairāk, kā pērn. 57% arodslimnieku ir sievietes un 43% vīrieši. Turklāt vienam cilvēkam nereti ir konstatētas vairākas saslimšanas, tāpēc reģistrēto arodslimību skaits ir daudz lielāks par arodslimnieku skaitu.

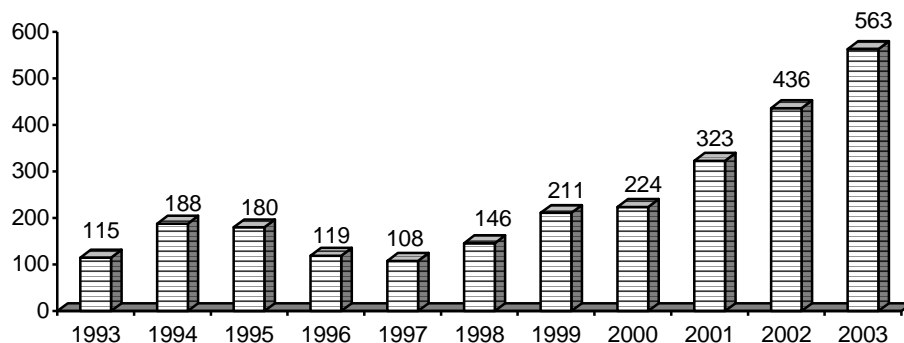
VDI 2003.gadā no P.Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas Ārstu konsultatīvās komisijas arodslimībās saņēma 666 darba vietas higiēniskā raksturojuma pieprasījumus, uz kuriem pamatojoties tika apsekoti 514 uzņēmumi, sastādot 947 darba vietas higiēniskos raksturojumus un izziņas. No uzņēmumiem, kuros konstatēti arodslimnieki, 61 gadījumā tie bija

likvidēti vai pārtraukuši darbību, tāpēc apsekot darba vietas nebija iespējams.

Apsekojot uzņēmumus, valsts darba inspektori - higiēnisti novērtēja arī darba vides iekšējās uzraudzības sistēmas un ieplānotos preventīvos pasākumus nodarbināto veselības un darba drošības uzlabošanai, sastādot 63 aktus – rīkojumus, konstatēto pārkāpumu novēršanai.

2.grafiks

Pirmreizējo arodslimnieku skaita dinamika

Analīze parāda, ka arodslimnieku skaits pieaudzis Alūksnes, Balvu, Gulbenes, Madonas, Jēkabpils, Talsu, Daugavpils, Krāslavas, Preiļu, Limbažu, Valmieras, Bauskas, Dobeles, Tukuma rajonos. No šiem rajoniem lielākais arodslimnieku skaits reģistrēts Dobeles rajonā – 33, Valmieras rajonā – 28, Daugavpils rajonā – 21, bet Rīgā un Rīgas rajonā konstatēti 55% no valstī konstatētajiem arodslimniekiem.

Izvērtējot arodsaslimšanas gadījumus ekonomiskās darbības nozarēs, redzams, ka visvairāk arodslimnieku ir:

- apstrādājošās rūpniecības nozarē – 34%;
- transporta un sakaru nozarē – 22%;
- veselības un sociālās aprūpes nozarē – 16%;
- lauksaimniecības, mežsaimniecības nozarē – 9%;
- būvniecībā – 4%.

Analizējot arodslimnieku profesiju struktūru, var konstatēt, ka visvairāk saslimušo ir šādās profesiju grupās:

- iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri – 36%;
- kvalificēti strādnieki un amatnieki – 19%;
- speciālisti – 15%;
- vienkāršo profesiju pārstāvji – 12%;
- vecākie speciālisti – 8%.

Lielākais arodslimnieku skaits ir vecumā no 45 līdz 64 gadiem – 39%.

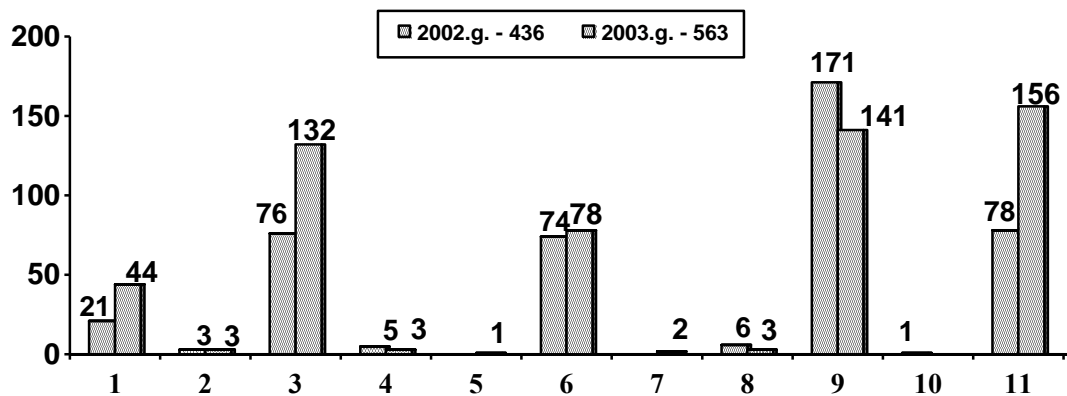
Visvairāk arodslimības ir apstiprinātas nodarbinātajiem ar darba stāžu kaitīgo darba vides faktoru ietekmē:

- no 21 līdz 30 gadiem – 36%
- no 16 līdz 20 gadiem – 17%
- no 31 līdz 35 gadiem – 16%.

Arodslimnieku sadalījums pēc arodslimību grupām atbilstoši 10. Starptautiskās Slimību klasifikācijas orgānu sistēmu grupām:

3. grafiks

Sadalījums pēc arodsaslimšanas grupām

1 – infekcijas un parazitārās slimības	7 – gremošanas sistēmas slimības
2 – audzēji	8 – ādas un zemādas audu slimības
3 – nervu sistēmas slimības	9 – skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības
4 – auss un aizauss paugura slimības	
5 – asinsrites slimības	10 – urogenās sistēmas slimības
6 – elpošanas sistēmas slimības	11 – saindēšanās u.c. ārējo iedarbību sekas

No valstī konstatētajām arodsaslimšanām visvairāk saslimušo ir slimību grupās:

- saindēšanās un citu ārēju iedarbību sekas – 28%;
- skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības – 25%;
- nervu sistēmas slimības – 23%;
- elpošanas sistēmas slimības 14%.

Pirmreizējo arodslimnieku sadalījums pēc seku grupām:

- arodslimnieki turpina strādāt profesijā, kura izraisījusi saslimšanu – 57%;
- strādā citā darbā – 13%;
- nestrādā – 30%;
- Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija atzinusi par invalīdiem – 24%;
- noteikts darbaspēju zudums procentos – 69%.

Arodslimību veicinošie faktori:

- nesakārtota darba vide darba vietās;
- trūkumi darba organizācijā;
- vairāku darba vides risku faktoru summēšanās;
- ilgstošs darba stāžs nesakārtotā darba vidē;
- kaitīgo darba vides faktoru iedarbība;
- nodarbināto novēlota griešanās pie ārsta ar veselības problēmām.

Jāatzīmē, ka katru gadu pieaug nodarbināto informētība par jautājumiem, kas saistīti ar viņu tiesībām. Cilvēki biežāk vēršas attiecīgās institūcijās, lai saņemtu kaitējuma atlīdzību par darbā gūto arodslimību un lai panāktu darba vides uzlabošanu.

Darba devējiem jāparedz vairāk līdzekļu darba aizsardzības uzlabošanai uzņēmumos, lai nodrošinātu veselīgu darba vidi nodarbinātajiem. Uzņēmumos jāsakārto darba vides iekšējās uzraudzības sistēma, jānovērš konstatētie riski, un jāuzlabo darba organizācija. Rezultātā uzlabosies darba kvalitāte, un samazināsies darbinieku slimības izmaksas.

Direktors

J. Bērziņš